

GODE GAMLE

En af de bedste film, der i den senere tid er kommet hertil, er *Anatole Litvaks* »Dannys sidste Kamp« (»City for Conquest«). Filmen er fra 1940. Hertil føler vi trang til at knytte nogle bemærkninger.

For det første er der mere generelt at sige, at det sidste nye ikke nødvendigvis er det bedste, når det gælder film. Denne banalitet kan måske forekomme overflødig, men det er dog et spørgsmål, om det allevegne helt er blevet forstået, at filmen ikke som teatret »lever i og af nuet«, at et utal af gamle film i deres oprindelige skikkelse kan trækkes levende frem fra lagrene, at der blot skal en operator til, for at de kan stige op af graven. Og det gælder også utallige film, der er produceret længe før 1940. Et af beviserne er forevisningerne på Det Danske Filmmuseum — her finder der genoplivningsproces efter genoplivningsproces sted.

Mere specielt: Det ville sikkert være en klog politik at sende bud efter de ældre amerikanske film af værdi, som vi på grund af anden verdenskrig eller af andre årsager ikke har fået hertil. Hermed være ikke sagt, at der ikke produceres gode nye film i Hollywood, men at ældre, mindre kostbare, ligeså gode amerikanske film er eller i hvert fald bør være ligeså velkomne.

Om vi da er i stand til at nævne eksempler på ældre USA-film, der var grund til at forevise? Ja.

Af komedieinstruktøren *Preston Sturges* bl. a.: »The Great McGinty«, »Sullivan's Travels«, »Hail the Conquering Hero«, »The Miracle of Morgan's Creek« og »The Beautiful Blonde from Bashful Bend«.

Vi mangler 7 af hans 11 film, som det fremgår af Sturges-listen længere henne i bladet.

Af musical-instruktøren *Vincente Min-*

nelli: »Cabin in the Sky«, »Meet Me in St. Louis« og »The Pirate«. I samme genre, men af *Rouben Mamoulian*: »Summer Holiday« (bygget over *O'Neill's* »Du skønne Ungdom«). Af *Richard Brooks*: »Crisis«, en politisk idefilm. Af *Orson Welles*: »The Magnificent Ambersons« og »Macbeth«. Af *John Ford*: Den ypperlige krigsfilm »They Were Expendable«. Af *Abraham Polonsky*: »Force of Evil«. Af *King Vidor*: *Marquand*-filmen »H. M. Pulham, Esq.«. Af *William Wellman*: Den sprudlende vittige »Roxie Hart«, der måske er endnu bedre end »Intet er os helligt«.

Dette var nogle eksempler. Der kunne nævnes flere. Udlejere og biografdirektorer ville sandsynligvis kunne tjene ikke så lidt på de fleste af dem, og mange filmentusiaster ville blive lykkelige.

Læserbrev

Vi har modtaget følgende læserbrev. Brevet til redaktionen er velkomne, mest velkomne i en kort og koncis form. Ret til forkortelser forbeholder vi os.

Magister *Bjørn Rasmussen* omtaler i sidste nummer af *Kosmorama*, at miljøet i »Miraklet i Milano« er »dokumentarisk skildret« i kortfilmen »Milano senza miracolo«. Jeg kan oplyse, at den italienske titel på *Dino Risis* dokumentarfilm er »Barboni« (»Langskæggede«). Det er såvidt jeg ved — *Ebbe Neergaard*, der har fundet på den glimrende danske titel »Milano uden mirakler«. Filmen er iøvrigt produceret før »Miraklet i Milano« og har givet været en del af *de Sicas* inspiration.

Børge Høst.

STURGES' BLANDINGER

Af Einar Lauritzen

Om den i Danmark for lidt kendte og for lidt værdsatte amerikanske instruktør *Preston Sturges* skriver i denne artikel direktøren for »Filmhistoriska Samlingarna« i Stockholm, *Einar Lauritzen*. Efter at direktør *Lauritzen* havde skrevet sin artikel blev det offentliggjort, at *Sturges* i øjeblikket er ved at iscenesætte en film i Frankrig: »Les Carnets du Major Thomson«.

Da *Preston Sturges* i 1940 debuterede

med sin film »The Great McGinty«, havde han allerede 10 år som manuskriptforfatter bag sig. Ikke så få af Hollywoods instruktører er begyndt med at skrive manuskripter, men ingen har vist så hårdnakket fortsat med det efter definitivt at være endt i instruktørstolen som netop Sturges. Alle de elleve film, han har iscenesat, har været bygget på egne manuskripter, hyppigt også på egne idéer. Sturges er således, bortset fra *Chaplin*, den eneste Hollywood-instruktør, for hvem det er lykkedes at sætte et personligt præg på hele sin produktion.

Han blev født i Chicago 1898. Forældrene blev skilt, mens han endnu var ganske lille, og da moderen kort efter giftede sig med en forretningsmand fra Chicago ved navn Sturges, blev den lille Preston adopteret af ham. Hans opvækst adskilte sig i høj grad fra en almindelig amerikansk drengs, hvilket først og fremmest skyldtes hans mor. Hun var nemlig en intelligent, men også yderst excentrisk dame, som var en nær veninde af den berømte danserinde *Isadora Duncan*. Danserindens indflydelse på Prestons mor og derigennem også på ham selv gav sig bl. a. udtryk i, at han som dreng blev udstyret med antike græske dragter, og at han allerede som lille dreng blev tvunget til at studere alt, hvad Europas museer, operaer, teatre og koncertsale kunne opvise af kunst. Moderen opholdt sig meget ofte i Europa — især i Paris, og Preston Sturges fortæller selv, at han inden sit syttende år havde været over Atlanten 42 gange. (Man har altså al grund til at tage hans skildring af livet ombord på en ocean-damper i »En moderne Eva« (»The Lady Eve«) for særdeles autoritativ). Hans skolegang blev meget kosmopolitisk — foruden i Chicago og Paris gik han i skole i Berlin, Lausanne og Normandiet. Moderen ejede et stort kosmetikfirma, der først havde hovedsæde i Paris og

efter den første verdenskrigs udbrud i New York.

Da Preston var 11 år, blev moderen skilt fra Mr. Sturges og giftede sig kort efter igen med en tyrk. Denne bistod hende først i kosmetikbranchen, men gik efter nogle års forløb over i tobaksbranchen, og snart blev moderens tredie skilsmisse en realitet. Det var nu sønnen Preston, der blev hendes kompagnon i *Maison Desti*, som skønhedssalonen hed. I nogen tid var han ret interesseret i dette arbejde, især den rent kemiske side, og han skal bl. a. have opfundet en glimrende kysægte læbestift. Da moderen atter giftede sig, startede han selv en lille kosmetisk fabrik. Den gik imidlertid neden om og hjem, og i et par år forsøgte han sig uden større held som opfinder. Da skete der pludselig noget, som kom til at forandre hele hans liv. Han fik blindtarmsbetændelse og måtte ligge 6 uger på hospitalet, og de uger

Francis Ramsden, en slange og Preston Sturges. Fra optagelserne af »En tosset onsdag«.

i slutningen af året 1927 fik stor betydning for ham. Han overvandt sin aversion mod den kunstneriske karriere, som moderen og Isadora Duncan alt for stærkt havde søgt at påtvinge ham, og besluttede sig til at blive skuespilforfatter. Med voldsom energi kastede han sig over sit nye arbejde, og trods en hel del modgang i starten opnåede han i 1929, at det andet stykke, han fik antaget til opførelse, »Strictly Dishonorable«, blev modtaget på Broadway med åbne arme af både kritikere og publikum og stod på plakaten i 68 uger.

Hans lykke var gjort, og efter endnu et par skuespil blev han af Paramounts New York-afdeling engageret til at skrive en *Chevalier*-film. Det blev »Hendes franske forlovede« (»The Big Pond«), der fik stor succes, og det varede ikke længe, før han blev en meget benyttet manuskriptforfatter i Hollywood. Blandt hans manuskripter kan særligt fremhæves »Magt og Ære« (»The Power and the Glory«) med *Spencer Tracy*, hvori man især beundrede den fine udnyttelse af flashbackmetoden og »Løs på tråden« (»Easy Living«), der for første gang tydeligt viser Sturges' interesse for slapstickfarce. I filmen forekommer et slagsmål med færdiglavede madvarer på en automatcafé, og det søger i voldsomhed og komisk fantasifuldhed sin lige. Imidlertid varede det helt til 1940, før det endelig lykkedes ham at få sit selskab Paramount til at lade ham iscenesætte et af sine egne manuskripter, som han i lang tid forgæves havde søgt at sælge. Det blev »The Great McGinty«, som trods ringe produktionsomkostninger og ubetydelige stjernenavne blev en stor succes.

Det er på baggrund af disse urolige barndoms- og ungdomsår og på baggrund af hans teaterskoling, at man må se filmkunstneren Sturges. Hans dristige blandinger af komiske og alvorlige elementer i sine film og dialogens domine-

rende rolle får herigennem en forklaring. Som flere andre af Hollywoods store instruktører har han mange strenge på sin bue, men i modsætning til sine kolleger, som i almindelighed slår een streng ad gangen, spiller Sturges frejdigt på flere strenge på samme tid. Resultatet kan nok nu og da blive en kakofoni af vidt forskellige tonarter, men i sine bedste øjeblikke lykkes det ham at sammenmelte det hele til en symfoni om livet, sådan som det i hans øjne leves i USA. Dette gælder først og fremmest hans femte film, »Sullivan's Travels«, der handler om den succesombruste filminstruktør Sullivan, som vil iscenesætte et stort realistisk filmepos med social patos, men som føler, at han i Hollywood har mistet kontakten med virkeligheden og derfor beslutter sig til at drage ud i livet som anonym iagttagere med kun 10 cents på lommen. De eventyr, Sullivan oplever på sine rejser, er så mangeartede, at Sturges får lejlighed til at spille på hele sit register, fra løsluppen slapstickfarce til skræmmende skildringer af sammenlængede fanger og fra romantisk kærlighedskomedie til brutalt underverdensdrama. At det lykkes for Sturges at sammenkæde så disparate elementer i een film, beror dels på, at der i hele historien er en samfundssatirisk tone, som binder scenerne sammen, og dels på, at filmen ejer en ide, et budskab, som giver den mening. Det budskab, som Sullivan fører frem i filmens slutning — efter at han har set, hvilken glæde en Mickey Mouse-film har formået at skænke de ulykkelige fanger — er, at den glade underholdningsfilm kan have mindst lige så stor berettigelse som en nok så tanketung og alvorlig dramatisk film.

En anden af Sturges' bedste film er »En moderne Eva«, den mest rendyrkede underholdningsfilm i hans produktion. Den blev indspillet i 1941 hos Paramount og bærer tydeligt præg af den

lystspiltradition, som dette selskab endnu forvaltede efter sin store instruktør og producent *Ernst Lubitsch*. Luksusmilieuet, den erotiske leg og den ganske charmerende amoralitet, som en del af hovedpersonerne er præget af, alt dette kunne meget vel være hentet fra en Lubitschkomedie. Og det udmærkede spil — ikke bare af stjernerne *Barbara Stanwyck* og *Henry Fonda*, men af hele det valgte ensemble — får også tilskueren til at tænke på en instruktør som Lubitsch. At det imidlertid er Preston Sturges og ingen anden, der har skabt denne film, mærkes først og fremmest på tre elementer. For det første: Dialogen, der er rig på kvikheder og kynismer, bærer tydeligt Sturges' stempel. For det andet: Overdrivelserne i skildringen af ølkongen, hans hjem og hans kontor har den særlige satiriske brod, som Sturges ynder at rette mod den amerikanske forretningsverden og den pengedyrkelse, reklamehunger og parvenummentalitet, som undertiden karakteriserer den. Og for det tredje: Slapstick-indslaget, den ofte helt hjerteløse udlevering til latteren, som han udsætter sine personer for. I »En moderne Eva« er det først og fremmest den generte og kejtede helt, som kommer galt af sted. Sturges' brug af slapstick er imidlertid ofte meget raffineret. Dels bruger han kontrastvirkningen efter tredivernes crazy-lystspils mønster. I et i det ydre kultiveret og højtideligt milieu som en mangel-millionærs hjem bliver virkningen af falden-på-halen-numre og dessert eller suppe i håret særlig stor, især hvis det yderligere går ud over personer, som er meget ivrige efter at optræde med værdighed. Dels kender Sturges bedre end de fleste den komiske værdi af gentagelsen af en grinagtig situation.

Det var Sturges, der iscenesatte den delvis meget morsomme farce »En tosset onsdag« (»Mad Wednesday«) med slapstickmesteren *Harold Lloyd*. Efter den

film, som på grund af producentens misfornøjelse delvis blev klippet om, har Sturges kun lavet to. Den ene var den meget originale »Jalousi efter noder« (»Unfaithfully Yours«), i hvilken Sturges på en ny måde blandede forskellige stilarter i samme film. Filmen handler om en berømt dirigent, som har grund til at mistænke sin kone for utroskab. Medens han dirigerer et koncertprogram, der består af tre værker af Rossini, Wagner og Tschaikowsky, beskæftiger han sig i sin fantasi med, hvordan han skal myrde sin utro kone og hendes elsker. De forskellige musikstykkers stemning inspirerer til tre helt forskellige variationer af jalousidramaet. Da koncerten er forbi, og dirigenten skal gennemføre sine hævnplaner, roder han dem kluntet sammen, og til sidst viser hans mistanke sig at være ubegrundet. I hvert fald er han selv sikker på det, publikum er måske ikke helt så overbevist. Hverken den film eller den følgende »The Beautiful Blonde from Bashful Bend«, som var et forsøg på en westernsatire og samtidig skulle give *Betty Grable* lejlighed til at udvide sit register, fik økonomisk succes. Og nu har Sturges ikke fået lov til at iscenesætte en film i 6 år. Han ejer en varieté i Hollywood, som siges at være meget frekventeret, og der opfører han egne små teaterstykker og revyer. Men vi, som har lært ham at kende som en af Hollywoods mest originale begavelser, må beklage, at ingen producent synes at have mod til at slippe Sturges løs i studierne igen og lade ham blande satire, erotik, drama og slapstick på sin særegne maner.

Sturges' iscenesættelser:

The Great McGinty 1940

Sommerjule 1940

En moderne Eva 1941

Sullivan's Travels 1941

Palm Beach Story 1942

Hail the Conquering Hero 1944

Miracle of Morgan's Creek 1944

The Great Moment 1944

En tosset onsdag 1947

Jalousi efter noder 1948

The Beautiful Blonde From Bashful Bend 1949.